

Mark Greenside

HOGYAN (NEM) LETTEM
FRANCIA ÉLETMŰVÉSZ

Hogyan
(nem) lettem
francia
életművész

MARK GREENSIDE

A fordítás alapja:
Mark Greenside: (Not quite) Mastering the Art of French Living

Copyright © Mark Greenside, 2018

Fordította: © Szalai Virág, 2019

Szerkesztette: Fejér Tamara

Borítóterv: Dusik Móni

HVG Könyvek, Budapest, 2019
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Krausz Veronika
www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-304-816-0

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Sörfőző Zsuzsa

Nyomás: Generál Nyomda Kft.
Felelős vezető: Hunya Ágnes

Donna Umekinek, az egész-ségemnek

Tartalom

Előszó	11
Vezetés (csak erős idegzetűeknek)	13
Vásárlás	69
Pénz, pénz, pénz, pénz	113
Mit egyek?	147
Ezt neked főztem	177
Egy hipochonder örömei	209
„Je voudrais une con avec deux boule...”	249
Utószó	271
Köszönetnyilvánítás	279
Jegyzetek	277

Az olvasó figyelmébe

Szerencsésebb olvasóim szintén átélhetik egyik-másik itt elmesélt élményemet. A még szerencsésebbek lehet, hogy megússzák némelyiket.

Számos szereplő és helyszín nevét megváltoztattam, hogy őket is és magamat is megvédjem, amitől és akitől csak lehet.

Előszó

1991 tavaszán minden kedvem és józan eszem ellenére, a barátnőm hatására Bretagne-ban töltöttem a nyarat, egészen pontosan Finistère megyében – a világ végén. Én inkább Saskatchewan felé vettem volna az irányt, mert ott beszélnek angolul, autóval is elérhető, nem kell repülni, és ha nem is szeretik, de legalább nem utálják kifejezetten az amerikaiakat. Nem ez bizonyult életem legutolsó tévedésének.

Plobienben, egy hatszáz lelkes faluban béreltünk házat egy angol hölgytől, Sallytól, és alig pár nap alatt foglyul ejtett Bretagne varázsa: puha fényei, fehér vattacukor felhői, türkiz tengere, gránitviaduktjai és dolmenjei, hömpölygő folyói, hangával borított dombjai, végtelen ege, tengerpartjai és dagályai.

Megismerkedtem Monsieur és Madame P.-vel és két fiukkal, Henrival és Philippe-pel. Madame P. őrizte Sally kúriájának kulcsait, egyben ő volt minden szükséges tudás kútfeje, az új világot előttem feltáró első barátom, egyben őrangyalom.

Ott ismertem meg Jeant és Sharont, és a gyerekeiket, Yannt és Noét. Jean breton filmes, a kanadai Québecből származó Sharon pedig festő és tanár. Hozzám hasonlóan mindketten a hatvanas éveiket tapossák, emellett *soixante-huitards-ok*, hatvannyolcasok, a '68-as diáklázadások szellemiségének örökösei, és Monsieur és Madame P.-től eltérően, folyékonyan beszélnek angolul: Sharon származásának, Jean pedig Sharonnak köszönhetően.

Mint kiderült, a nyolc hét néggyel hosszabb volt a kelleténél, már ami a barátnőmmel való kapcsolatunkat illeti. A nyár végére belőle kiszerettem, Bretagne-ba viszont beleszerettem. Éppen indultam volna vissza Kaliforniába, amikor vettem egy házat Franciaországban.

Én, aki nem beszélek franciául, nem szeretek repülni, akkorig semmilyen tulajdonnal nem rendelkeztem a szekrényemben lógó ruhákon és a tizennyolc éves Volvómon kívül, kölcsönkértem édesanyámtól, és vásároltam egy százhusz éves házat Kaliforniától majdnem tízezer kilométerre, ahová ajtótól ajtóig huszonegy órába telik eljutnom. Ez huszon-egynéhány éve történt, és egyetlen pillanatra sem bántam meg – ami számos más döntésemről nem mondható el.

Az évek során sok emberrel összebarátkoztam: Brunóval, Françoise-zal, Gilles-lel, Tatjanával, Hugóval, Nadine-nal, Jean-Pierre-rel, Joëlle-lel, Ellával, Rickkel, Martinnal, Louise-zal, Sallyvel és Monsieur Charles-lal. Monsieur és Madame P.-vel, Sharonnal és Jeannel együtt ők lettek a franciaországi családom. Ők számomra a Vöröskereszt és az Üdvhadsereg egyvelege, hiszen számtalanszor megmentettek – legtöbbször saját magamtól. Ők el sem hiszik, hány-szor kellett kihúzniuk a csávából, én pedig nem szívesen vallom be.

Mindannyian szerepelnek ebben a könyvben, amerikai barátaim, Peggy, LeRoy, Jerry, Sheryl, Bob, Loni és Donna társaságában. Amikor Donna belépett az életembe, örökre megváltoztatta, jobbá tette. Hihetetlen, de beszél franciául, kedveli Franciaországot, ráadásul hajlandó volt hozzám jönni feleségül, és néhány hetet minden nyáron velem tölt Plobienben.

Ez az én világom; a számomra állandóan újdonságot jelentő óvilág. Most már több mint húsz éve járok Franciaországba – Bretagne-ba –, és még mindig csak igyekszem elsajátítani a francia életstílust. Rázós út volt ez egy magamfajta fickó számára, aki szereti úgy érezni, hogy a kezében az irányítás.

Nezetés

(csak erős idegzetűeknek)

Tizenhét éves koromban kezdtem vezetni, és fél év elteltével volt az első balesetem. Még középiskolás koromban sikeresen megszereztem a jogosítványt, és meg voltam győződve arról, hogy megy ez nekem, ami gyakran az első csalhatatlan jele az ellenkezőjének. Az autóvezetés akkoriban a felnőtté válás – a férfiaság – egyik bizonyítéka volt, még a szexuális tapasztalatnál is többet nyomott a latban, talán mert hátrózottan könnyebb volt autóhoz jutni, mint nőhöz, és sokkal egyszerűbb volt, mint egy nőt becsábítani az autóra – ami pedig a legfőbb célom lett volna.

Az oktatóm, Mr. F., kellemes úriember volt, egyben történelemtanárként és teniszedzőként is tevékenykedett. Legjobban autóvezetést szeretett oktatni, mert arra kellett a legkevésbé odafigyelnie. Könnyen átmentem a vizsgán – mint mindenki –, de a vezetésről, a biztonságról, a józanságról vagy a felnőttiségről (a többiekhez hasonlóan) semmit sem tanultam meg, ezért történhetett meg a baleset.

Hajnal fél kettőre járt. Éppen hazavittem Shelly Grebint, aztán Jeanne d'Arc, Socrates, Galileo és Shackleton bátorságát mind segítségül hívva megcsókoltam a házuk lámpája alatt, amit a szülei azért hagytak égve, hogy pont ettől vegyék el a lányuk kedvét vagy az enyémet, vagy mindkettőnkét. A fellegekben jártam, hiszen teljesíttem életem két fő célját: elértem, hogy egy lány beüljön az autóba, és megcsókoltam. Az egész estés bulizás után kicsit be is voltam csípve.

Áthajtottam a piroson, belerohantam egy másik autóba, az enyémet pedig totálkárosra törtem. Megdöbentő módon, senki sem sérült meg.

A második balesetem húsz évvel később ért. Egy Bea Bee nevű nő – ezt a nevet soha nem felejttem el – tövig nyomta a féket egy teljesen üres, tökéletesen forgalommentes autópálya-felhajtón, én meg hátulról nekিপöccentem a rozsdásra pattogzott Volkswagenjének. Adtam neki egy ötszáz dolláros csekket a nem látható, saját maga által okozott károokra, és lezártuk az ügyet.

Azóta persze kivettem a részem a gyorshajtásért kapott büntetésekből és parkolócédulákból, ám semmi említésre méltó nem történt – amíg el nem kezdtem Franciaországban vezetni. Az autózás a francia utakon, különösen a GPS és a mapquest előtt (de még utána is) bonyolultabb és nehezebb, mint Magellán vitorlásútjai a hét tengeren: neki ott voltak a csillagok, és egy matróz az árbóckosárban; én viszont egyedül küzdöttem meg a francia jelzőtáblákkal, amelyek gyakran inkább hátráltattak, mint segítettek.

A bérautó megszerzése

Minden nyár előtt telefonon intézem az autófoglalást, és bár soha nem volt vele gond, és tudom, hogy meg fogom kapni a járművet, mindig meglepődöm, amikor tényleg hozzájutok. A meglepődés tulajdonképpen már szokásommá vált.

Januárban kezdem, a legoptimistább hangulatomban (már ami a Giants kosárcsapat kilátásait és az új évet illeti), amely egyben a legpezzsimistább hangulatom is (szintén a Giants és az új év miatt). Felhívom a Liddiard Travel utazási ügynökség tulajdonosát, Robot, aki valahogy mindig nagyobb kedvezményt tud intézni nekem, mint bárki más, ráadásul barátságos, alapos, és akárhányszor is teszem fel ugyanazokat a kérdéseket, mindig válaszol. Elmondom neki, mettől meddig lesz szükségem az autóra, hol szeretném felvenni és leadni,

aztán ő akcióba lendül, és megkeresi a lehető legolcsóbb variációt: Renault vagy Peugeot, benzines vagy dízel, bérlet vagy lízing. Ezt mindig végigcsináltatom vele, bár mindketten előre tudjuk az eredményt: (GPS nélküli) benzinmotoros, lízingelt Renault.

Idén sem lesz máshogy: újfent benzinmotoros, lízingelt (GPS nélküli) Renault-ra esett a választásunk. Annyi a különbség, hogy a Charles de Gaulle repülőtéren fogom felvenni, és onnan vezetek Bretagne-ba, amit már több mint egy évtizede nem tettem. Amikor fél évvel korábban, tízezer kilométer távolságból erre a megoldásra esett a választásom, jó ötletnek tűnt – valahogy úgy, mint Irak le-rohanása G. W. Bushnak.

A gépem menetrend szerint, délután kettőkor, kaliforniai idő szerint reggel ötkor leszáll. A United társasággal repülök az össze-gyűjtött pontjaimból. Pont olyan, mint az Air France, csak rosszabb az étel, szűkebb a hely, kisebb és keményebb az ülés, és alig lehet hátradönteni. Éppen ezen tűnődöm, miközben a gép begurul a végső állomáshelyére, és a pilóta bemondja: „Üdvözljük Önöket Párizsban, a Charles de Gaulle repülőtér egyes terminálján”.

Most esik le, hogy csak az Air France landol a kettes terminálon, ahová éveken keresztül érkeztem. Ez a legmodernebb terminál: tágas, szellős, fényes, légkondicionált, üveg- és faborítású, számos kényelmes ülőhellyel, egyértelmű jelzőtáblákkal, mosdók sorával, automatizált, gyors és hatékony csomagkiadóval, segítőkész alkalmazottakkal felvértezve. A Unitednak és a többi amerikai légitársaságnak – tíz évvel korábbi emlékeim szerint – a legrégebbi és legősdibb, egyes terminálon kell osztozniuk.

Leveszem a felső tárolóból a lappal, háromszáz oldalas kéz-irattal és több jegyzetfüzettel megpakolt aktatáskámat, és e súllyal megakva elgyalogolok a csomagkiadóhoz; e végtelen vonuláshoz képest Mao hosszú menetelése semmiségnek tűnik. Fájd a hátam, a vállam, a kezem. Mire odaérek, úgy érzem magam, mint Quasimodo, és úgy is nézek ki. Tizenöt és fél órát utaztam a De Gaulle repü-

lőtérig; semmi másra nem vágyom, mint hogy megkapjam a csomagom és az autóm, és eljussak vele Senlis-ig, ahol éjszakára szállást foglaltam. Plobienbe majd reggel, kipihenten indulok.

Másfél órával később, a csomagkiadóig vezető gyilkos menetelés, a bőrönd megérkezéséig tartó negyvenöt perces várakozás és a zökkenőmentes, de igen lassú vámvizsgálat után – ugyanis a tizenhat ablakból csak három van nyitva, amelyek közül egynél sztrájkolnak – készen állok az indulásra.

Átgurítom a holmimat a kapun a terminál előterébe, és rájövök, hogy a lényeg még hátravan. Mindenütt különböző irányokba vonuló emberek. Tudom, hogy van megoldás, az mindig van, csak én most éppen nem ismerem.

A két bőrönddel és az aktatáskával megpakolt kocsimat ütközőként tolom a tömeggel szemben, minden találatnál eldörmögve: „Pardonnez-moi, excusez-moi.” – Bocsánat, elnézést. Keresem a földszintre vivő liftet. Annyit tudok, hogy le kell jutnom a földszintre, mert Rob a Liddiardtól még angolul elmagyarázta nekem, hogy menjek le a lifttel a földszintre, és keressem meg a Renault-t.

Hiába keresem azonban mindenütt a liftet, nem találok. Körbe-körbe járok a kocsiival. Az egész terminál kör alakú, és már teljesen körbeértem. Leülnék egy kicsit, de az a néhány kényelmetlen ülés, ami nem étteremhez tartozik, nem cipőfényezésre szolgál és nem is vécéülőke, már foglalt. Egy tizennégy év körülinek tűnő, pirosposzgás fiú lép oda hozzám.

– Monsieur? – Uram?

Egy pillanatra azt gondolom, hogy tőlem kér útbaigazítást.

– Oui... – Igen...

– Segíthetek? – kérdezi angolul.

Legszívesebben arcon csókolnám. Mivel Franciaországban vagyok, meg is tehetném, talán éppen ez lenne az illendő, ám nem vagyok benne biztos. A liftet keresem, magyarázom neki, mire elkomolyodik az arca. Fogja a kocsimat, és újabb körök megtételével

elvezet egy lépcső alatti sötét zughoz, majd egy jó tizenöt emberből álló, ék alakú tömörülésre mutat. Mindenki egy vagy két jól megpakolt kocsival manőverezik, és a liftre vár. Az Egyesült Államokban kiakadnék ettől, de a franciákban egyszerűen nincs meg a sorba rendeződés génje, ezt itt tudomásul kell venni. Az emberek mindenütt ék formába tömörülnek, legyen az mozi, bolt, posta, bank, mosdó.

Megköszönöm a fiúnak, csatlakozom a tömörüléshez, és várok, igyekszem lazítani, amíg észre nem veszek magam előtt egy kereszteszékben ülő idős hölgyet, aki szintén csomagokkal megpakolt kocsit fog maga előtt. Újabb intő jel, hogy Franciaországban nem kényeztetik a gyengéket, a rászorulókat és a mozgáskorlátozottakat, ami számomra sem ígér semmi jót.

Beállok az idős hölgy mögé, és várok. Senki sem tolakszik, morog vagy dühöng; mindenki normálisként fogadja el a helyzetet. *C'est normal*. Normális. Én is elfogadom, bár látom, hogy a három lift közül kettő üzemen kívül van, az egyetlen működőképesbe pedig alig három-négy ember fér be a kocsijával, vagyis a tömeg soha nem fogy el. Hárman belépnek a liftbe, közben hárman csatlakoznak a várakozókhöz, mintha ez valami örök érvényű francia fizikai törvényszerűség lenne.

Fél óra elteltével a kerekesszékes hölgygel és egy négytagú afrikai családdal együtt bepréselem magam a liftbe. Az afrikai családapa megnyomja a gombot, a lift felmegy. Nem is tudtam, hogy felfelé is lehet vele menni. A lift megáll, az ajtó kinyílik. Senki sem száll ki, se be. Újabb gombnyomás. A lift lemegy, arra az emeletre, ahol beszálltunk. Az ajtó kinyílik. A várakozók előremozdulnak, aztán vágnak egy grimaszt, amikor rájönnek, hogy mi vagyunk azok, és hogy nem férnek be. Az afrikai családfő gyorsan újra megnyomja a gombot, és ezúttal lemegyünk.

A kerekesszékes hölgy és az afrikai család különböző irányokba spriccelnek szét, ők velem ellentétben nyilván tisztában vannak vele, hogy hol vannak, és hová tartanak, valószínűleg mind földrajzi,

mind ontológiai értelemben. Elveszetten, lefagyva, elátkozva állok ott, a világ mindenféle autókölcsönzős márkájától körülveve, egyedül a Renault nincs sehol.

– Où est Renault? – négy embertől tudakolom, hol lehet a Renault, és négyféle irányba küldenek. Mindegyik iránymutatást követem, és sehová sem jutok. Egy idős férfi, aki már egy ideje figyel, odasántikál hozzám, megfogja a kezem – hogy el ne essen velem – és odavisz egy falon függő telefonhoz, amely fölött egy TT, *transit temporaire*, átmeneti tranzit felirat olvasható.

– Renault – mutat rá a másik kezével.

Megköszönöm, miközben csodálkozom, hogy lehet itt bármit is megtalálni, és megborzongok a gondolattól, hogy az elmúlt negyven percben már kétszer eltévedtem, és még ki sem léptem a repülőtérről. Mi lesz, ha útnak indulok?

Felveszem a telefont, és mielőtt beleszólhatnék, a vonal túlsó végén bejelentkezik valaki:

– Oui? – Igen?

– Parlez-vous anglais? – kérdezem, hogy beszél-e angolul.

– Non. – Nem.

– Bon. Je suis Greenseide. Vous êtes Renault? – Jó. Greenseide vagyok. Maga Renault?

– Oui. Votre nom? – Igen. A neve?

– Greenseide – ismétlem, majd rájövök, hogy kénytelen leszek lebetűzni. A G zs, az R valami hörgésféle, az E ö, majd *enn, essz, i, dé, ö*.

– Cinq minutes – Öt perc mondja egy hang, majd leteszi a telefonkagylót.

Öt perc mi? Séta? Autóút? Mászás? Én menjek oda? Ők jönnek ide? *Merde!* A fenébe! Duplán *merde!* Várom öt percig, tízig, tizenötig, biztos vagyok benne, már réges-rég ott kellene lennem valahol, amikor befut egy tizennyolc-tizenkilenc éves ifjunc.

– Monsieur Greenseed, Monsieur Greenseed! – szólít, de így is ráismerek a nevemre.